

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pe an 6 fl., $\frac{1}{2}$ an 3 fl., $\frac{1}{4}$ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$ an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericescă-politică.

Insertiuni

Un şir garmond: o dată 7 cr., a doua órá 6 cr., a treia órá 5 cr., şi de fiesce care publicatiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea, să se adreseze la »Redactiunea şi Administraiunea Unirii« în Blaş.

Anul VII.

Blaş 11 Septembre 1897.

Numérul 38.

„Statul sînt eu.“

Reproducem din numérul din 9 a c. al „Tribunei“ următorul articol prim:

„Actiuni culturale. „Casa naţională“, care ni-se pare, că ar trebui, să ne ridice preste tóte de osebirileşi particularităţile micí şi să ne unescă pe toţi, căţi fraţi re numim, era pe aci, să se dărîme. Înainte de a fi edificată, sub presiunea unor curente străine de domeniul naţional. Pericolul inse a fost delăturat, în cât pentru casa naţională. Nu scim inse, dacă s'a delăturat acest pericol şi pentru *causa naţională*. . . ? Ne temem, că nu. Sînt chiar semne positive, cari *dovedesc*, că nu. Vedem în unele fol, că se pornesc discuţiuni de felul acelora, cari la Mediaş se simţiaş, se *resimţiaş*, dar nu ieşiaş la ivelă. Acum încep a ieşi, şi vom avé de noú prilejul, să asistăm la trista privelişte a unei certe confesionale între Români. Vom urmări aceste discuţiuni, şi ne-ar plăcé, să ne înşelăm în cât pentru presimţirea, ce o avem privitor la desvoltarea lor; am dori chiar, ca ele să fie obiective şi să nu decadă în cértă, — dar credem, că nu vom fi *provocaşi*. Pentru că acestea sînt chestiuni așa de puțin invitátore, în cât omul cu durere de neam numai constrîns orî provocat se atinge de ele. Sînt chestiuni înveninate acestea, chestiuni inficiate de tóte micile miserii, cari fac partea rea a Românilui. Pisma şi ura cultivată de duşmanii nostri, fanatismul obscur şi intoleranţa detestabilă, unilateralitatea unora şi ignoranţa altora, strîmţimea de vederi şi îngustimea de inimă,

cu un cuvînt tot, ceea ce póte strica unei chestiuni mari şi importante, tot ceea ce póte învenina o chestiune așa de gingaşe, totul, absolut totul, a lucrat şi s'a validat pe *acest teren* în trecut, ca şi în timpul mai noú, lăsând urme adânci şi pete negre în istoria încercatului nostru popor.

„Aprópe tóte actiunile politice ale noastre, aú trebuit să simtă, mai mult saú mai puțin, înfrurirea acestui rêu ascuns, care murmură înăduşit şi róde pe nesimţite în tóte părţile.

„Să ne mai mirăm deci, dacă acest rêu a trebuit să se resimtă şi la casa naţională?

„Să ne mirăm, şi să nu ne mirăm!

„Să nu ne mirăm, dacă privim ómenii, şi studiam *vederile* lor. Căci sînt ómeni crescuţi în tradiţiunile vremii, imbibatşi de prejudiţiile cercurilor strîmte, în care se învîrt, pătrunşi de fanatismul, ce caracterisează micile clicherii, ce se cultivă cu multă predilectiune şi cu zel vrednic de cauze mai bune.

„Dar să ne mirăm, dacă considerăm *timpul*, în care trăim şi *situatiia* extrem de gravă, în care se găsesc poporul nostru.

„Trăim în amurgul vécului al 19-lea, stăm în pragul *mileniului al treilea* al erei creştine, şi e timpul dórá, ca principiile de libertate, egalitate şi frăţietate, pe care Isus Christos le-a proclamat cu cuvîntul seú şi le-a sîntit cu sângele seú, să devină o dată principii conducétore şi obligátore pentru toţi *creştinii*, cel puțin întru cât privesce relaţiunile dintre — fraţi. . .

„Trăim într'o *situatiie* extrem de gravă, când e absolută necesitate de tóte forţele naţiunii, pentru că e vorba de a apéra *cele*

mai elementare, cele mai necesare condiţi de existenţă a naţionalităţii noastre, de care legată e şi biserica şi legea noastră. În timpuri, când ni-se denégă existenţa, e nebunie, ca noi să ne căutăm punctele de *deosebire* spre a ne puté certa. În timpuri, când puterea statului se propune pe sine ca idol şi cere, să ne închinăm ei, părăsindu-ne aşedămintele sfinte ale religiunii noastre, nu e nici de cum operă de apostolat a face, ca cei ce trimişii lui Christos se numesc, să-şi prădeze forţele intelectuale în discuţiuni pătimaşe, certându-se între sine spre bucuria duşmanului comun, care de o potrivă primejdios este şi némului românesc, şi bisericii naţionale.

„Şi dacă orî şi când, între orî ce împrejurări aceste certe sînt primejdióse şi adânc păgubitóre pentru *causa comună*, ele sînt ridicole şi compromiétore, dacă se învîrt în jurul *casei naţionale*.

„Casa naţională“ — şi „cértă confesională“! — Étă cea mai amară ironie a momentului! Aceea, care destinată e, să ne concentreze aspiraţiunile culturale, să ne dea direcţiuni unitare în cultură; aceea, care e chemată, să ne deştepte consciinţa şi mândria naţională, spre a ne oţeli în lupta, ce purtăm, — tocmai aceea să devină un măr de cértă şi un prilej de frecări confesionale?

„Ar fi ridicol şi ruşinător.

„Înainte de adunarea de la Mediaş am mai înţeles o discuţiune asupra proiectului, am fi mai admis o deosebire de vederi asupra oportunităţii, căci, de! nu toţi sînt tot de una de aceea-şi părere. Se întimplă şi între cei mai buni prietini divergenţe de vederi.

Feuilleton.

Relaţiunile eclesiastice ale Românilor din Ungaria şi Transilvania în vécul al XV-lea.

(Continuare.)

c) Din mandatul de dt ex Castro Dyod tertia die festi Nativ. Virg. gloriosae 1469 estradat prin voivodul transilvan Ioan Pongraţ de Dengeleg cătră magistratul din Sibiu, pentru ca episcopul Macariu să póta incassa de la preoţii români de pe teritoriul aceluí magistrat anumită tacsă şi venite ale sale, *Pesty Frigyes* espresiunea „*quatenus dum in medio vestri exigere voluerit*“ o esplică așa, că „*dacă ómenii lui Macariu ar veni în țară . . . să i dea ajutor*“ pentru incassarea taceşii sale.

Esplicarea aceea inse este arbitrară şi necorectă, pentru că acolo nu aceea se afirmă, că dacă ómenii lui Macarie ar veni în țară ci dacă însu-şi Macariu ar veni în mijlocul saú pe teritoriul magistratului şi ar pretinde acea tacsă, „*ipse Macarius in medio vestri exigere voluerit*“.

Nu este deci vorbă despre un episcop din țară străină, ci din contră despre o incassare a tacselor prin un episcop din țară, iurisdicţiunea căruia se estindea şi preste preoţii români uniţi din scaunul săsesc al Sibiului, decanatul căruia împreună cu decanatele Braşovului şi Bistriţei după eversiunea episcopiei *Milcovului* (1344—1513) cu vre o 60 de parochii era supus iurisdicţiunii Arhiepiscopului din *Strigon*, şi cari decanate aveaú nisce drepturi quasi episcopesci. ¹⁾

Érá ce se ţine de numirea „*Galliciensis*“, din carea Pesty deduce, că Macariu ar fi fost din *Galişia*, observ, că în bulla potificală din 1466 nu se numesc *Galliciensis*, ci *Galicensis*, ceea ce nu e tot una. Este apoi încă întrebare, că după ce în nota lui Samuil Clain publicată în „*Acte şi Fragmente*“ sub XII Episcopul Macariu se numesc „*Galatens*“, óre nu e greşită orî chiar întortocată citaţiunea lui Pesty, în cât în documentul din chestiune ar sta aievea orî *Galicens* orî *Galatiens*.

Din parte-mi cred, că mandatul de mai

¹⁾ Benkó »Milkovia« I. p. 146—168. Lakatos în »Siculia« zice, că Maros-şi Aranyos-szék »agnoscebat episcopum regularem bistricensem«.

sus s'a estradat drept în urmarea bullei pontificiale din 1466, respective a judecării aduse prin esmişii pontificali în cauza căinţei episcopului Macariu. Pentru că pe cum o parte a acelei căinţe respective investigaţiuni se concentrează în aceea, că episcopul Macariu e despoiat de „*nonnullis bonis pecuniarum, summis et rebus aliis ad mensam episcopalem gallicensem spectantibus*“, așa şi voivodul Pongraţ la aceea îndatoresce pe magistratul din Sibiu, ca acel episcop de la preoţii români să póta incassa „*certam taxam et proventus suos*“.

În legătură cu acesta nu sînt străin a afirma şi aceea, că decretul regelui Matia edat la 1479, deci cu 12 ani după datul bullei pontificiale, încă stă în legătură cu acea bullă, respective cu eventualul rezultat al investigaţiunii ordinate.

La această afirmare mă conduce asemnarea, ce este între contextul bullei şi între cel al decretului regesc.

La rugarea Mitropolitului transilvan (sau din Nandor-Alba) *Ivanchik* regele decretéază, ca preoţii români din comitatul *Maramurés* „*gruacam fidem tenentes*“ şi supuşii aceluí Mitropolit să se absolveze de la orî ce taxe ordinare orî estraordinare, demandând, ca

„Acuma înse casa națională e primită. Acum discuțiunea asupra oportunității și inoportunității ei nu mai are nici un rost.

„Dacă ar fi corect, ca un plan pornit spre realizare să-l împedeci cu provocare la altă lipsă, ce avem, atunci toate nouăle întreprinderi spre progres și înaintare s'ar pute zădărnici. Căci, fatalitatea noastră, avem noi Românii 1000 și una de lipse mari, și avem noi și pruritul vorbirii, și darul sfătoșeniei, când e vorba de a statori ordinea, în care ar fi să prevenim lipselor noastre.

„Dar noi nu vom fi nici când cu aeia, cari vor să oprască în cale curentul pornit spre fapte, spre a-l renințorice îndărăpt, ca să pornască pe altă cale, nestudiată, nepregătită, necunoscută. Noi nu ne vom perde în desbaterea asupra ordinii, în care să urmeze lucrurile de făcut, ci vom sprigini pe cei ce fac, pe cei ce lucră pe ori ce teren folositor. Ne bucurăm în tot de una, când vedem începuturi nouă de fapte, și vom sprigini pe toți, cei ce cu bun gând și cu curate intențiuni se apucă de lucruri, cari pot servi spre binele poporului românesc.

„Tocmai de aceea vom insista în tot de una pentru acțiuni culturale, căci despre acestea vorbim acum, și vom combate pe toți, căți, fie chiar indirect, zădărnicesc aceste acțiuni.

„Avem destule lipse, destule și vaste terene de muncă. Ori cine dintre noi, ori care corporațiune, ori care oraș, ori care ținut își poate lua partea sa, care să-i asigure recunoștința noastră a tuturor. În toate sîntem numai la început, și multe încă nici la început nu au ajuns. Secerișul e bogat, secerătorii înse sînt puțin. Fie care Român, cu talent și cu voință tare, poate să devină un om celebru, căci teren este, și îmbulde la nu e prea mare. La lucru deci, unul fie care la locul său, cu abnegațiune și însuflețire, și în lături cu tot, ceea ce poate întârzia lucrul său poate zădărnici o acțiune culturală pornită. Nu frase, nu discuțiuni, cu atât mai puțin certe, ci — fapte!

„Acosta să ne fie devisa și directiva.“

Le-am reprodus acestea, pentru ca să se vadă, că și „Tribuna“ de astăzi scie să împroșce. Dni de la „Tribuna“, ceea ce nu credeam, sînt așa de naivi, cât cred, că pe noi ne vor intimida cu frase ca „fanatismul obscur și intoleranța detestabilă, unilateralitatea unora și ignoranța altora, strîmțirea de vederi și îngustimea de inimă“, „omeni crescuți în tradițiile cercurilor strîmte, în care se învîrt, pătruși de fanatismul, ce caracterizează micile clicherii“, „nebulie“, „ridicole și compromițătoare“, „cea mai amară ironie a momentului“, „ridicol și rușinător“, „pruritul vorbirii și darul sfătoșeniei“. Vă compătimim, dlor, dară nu ne mirăm. Petreceți în Sibiu în apropierea „Telegrafului Roman“, și așa nu e mirare, dacă v'ați însușit și dvostre obiceiul „Telegrafului“ de a suplini lipsa argumentelor cu sudălmă la adresa celor de altă părere deosebită de a dvostre.

De o cam dată relevăm numai frasa „omeni pătruși de fanatismul, ce caracterizează micile clicherii, ce se cultivă cu multă predilecțiune și cu zel vrednic de cauze mai bune“. Adecă noi, cari pretindem, ca Asociațiunea să-și implinască datorința de a cultiva poporul, și avem îndrăznela de a o pretinde acosta — auđiți acolo îndrăznela ridicolă! — de e o pretinde acosta chiar și în contra Sibienilor luminați, înțelepți și cu vederi largi, și — auđiți acolo fanatism obscur! — chiar și în contra fruntașilor din clerul neunit, — noi cultivăm mici clicherii! Fie așa, și ne rugăm lui Dumnezeu, să ne păzescă „fanatismul obscur și intoleranța detestabilă, unilateralitatea și ignoranța, strîmțirea de vederi și îngustimea de inimă“, și să ne ferescă de lumina, înțelepciunea și vederile largi ale Sibienilor, ca nu cum va și noi să cercăm „de a apăra cele mai elementare, cele mai necesare con-

diții de existență a naționalității noastre“ prin zidirea unei case, în care Sibienii să se recreeze după munca zilei, ci să cercăm pururea a ajunge acel scop prin luminarea poporului.

Dar tăcere! Sibienii în conștiința atotputerniciei sale au rostit cuvîntul acela: „Poporul românesc sîntem noi Sibienii!“ Și „Tribuna“ strigă celor ce ar voi, să-și mai casce gura: „Quos ego!“ Așa dar tăcere, clicășilor, tăcere și capete plecate! Ori cât de ignoranți ați fi, atata totuși trebuie să știți, că capul plecat nu-l taie sabia.

„Ortodoxismul“ și caracterul lui „național“. — Neuniții nostri pórta neîncetat în gură frasa, că singur biserica „ortodoxă“ ar fi scutul și scăparea nămului românesc. Întru adevăr și au lipsă, să o accentueze acosta, căci alt mintrea nu i-ar trece nimănuia prin gând, să o credă. Faptele dovedesc adecă chiar contrariul. Când o zicem acosta, nu grăim de rost. De astă dată reproducem unele părți dintr'o corespondență, ce o aflăm publicată în numărul din 9 a c. al „Tribunei“. Etă-le:

Bucovina, August 1897.

Stăm rău! Sate întregi se rusifică, fiind că diregătoria noastră biserică înlesnesce rusificarea. De la Nistru rusificarea a ajuns până pe văile Siretului și se întinde până la ale Sucevei. Satele de la Nistru până la Prut s'au rusificat încă sub episcopia lui Hacman, care nu agrăia pe teologii români, cari și-au făcut studiile în Transilvania, alt fel, decât: „te Șaguna“, adecă: tu Șaguna. Hacman a căutat de a ocupa protopopiile din țară cu nămurile sale, și parochiile cele de frunte tot în mână lor erau. Sub Bendela și Blazevici membrii consistoriali au căutat să-și căpătuască nămurile sale, luând pildă de la Hacman. Preoții de pe la sate nu sciaă, ce-i aceea nație și limbă maternă, ei se grăbiau a vorbi rusesce. Încă azi avem unele ipochimene din era acosta de tristă

pentru nesolvire, nime să nu-i împedecă și să nu-i conturbe „in personis rebusque et bonis ipsorum“.

De ore ce în acele documente, unde este vorbă despre trebile bisericii de rit grecesc, schismatice, caracterul acesta în tot de una se accentuează cu espresinea de „schismatic“, pe când în decretul de mai sus preoții respectivii se numesc „graecam fidei profitentes“, sau după cum se zice în bulla pontificală din 1466, secundum ritum graecum viventes sau în decretul regelui Vladislav din 1494 și 1489 „graecae fidei professor“: ore nu s'ar pute zice, că Mitropolitul acela și preoții respectivii au fost uniți, și chiar pentru aceea se absolvă de atari taxe datorite Maiestății regale (quinquagesima), ca să pótă mai ușor solvi taxele datorite și ținătoare de beneficiul episcopului, respective Mitropolitului? Am zis, că preoții, respective însuși Mitropolitul au fost uniți de rit grecesc. Pentru că dacă episcopul Ioan de la Muncaciă a fost unit, cum sustine Basilovics (Fund. Koriathovics, Pars. II c. IX. p. 80), după ce priorul mănăstirii S. Mihail Hilariu (la Maior) sau Gelasiu (la Basilovics) se îndatoresce, ca „sui ordinis reverentiam“, adecă de călugărie să o prestea aceluși episcop, era archiepiscopului de Transilvania „debitam subiectionem et obedientiam“ ca la superior: ar urma, că și acel Archiepiscop a fost unit.

Cred alt cum, că estradarea mandatului de mai sus și pentru aceea a fost necesară,

pentru că districtele săsesci se bucură de privilegii speciale preste Români, cari locuia în acele districte.

d) Este de mirat, că de și episcopul Macariu afirmă, că avea jurisdicțiune preste bisericile unite de pe teritoriul dieceselor Oradei, Transilvaniei și Agriei, și ca un episcop recunoscut de toți își deprindea jurisdicțiunea sa preste uniții din acele locuri, totuși nu se plînge de cât numai eschisiv în contra Episcopului transilvan Nicolaș, ¹⁾ în a prelaților, clericilor, călugărilor și laicilor diecesei Transilvane, și că investigațiunea încă numai în contra aceluși episcop se ordineză, era nu si în contra celor alafți doi Archierei.

Înprejurarea acosta și mai mult me îndemnă, ca reședința episcopului galicens să o cerc drept pe teritoriul diecesei rom. cat. transilvane și încă în una din comunele Galaț mai sus amintite, cari toate sînt situate pe teritoriul acelei diecese și încă pe teritorii în masse compacte locuite de poporul român ținător de biserică cu rit grecesc.

e) În care dintre cele patru locuri numite „Galaț“ va fi fost reședința episcopului Macariu, pozitiv nu se pótă statori. Mai multe argumente militază pe lângă comuna Galaț de preste Olt lângă Făgăraș. Pentru că:

1. Făgărașul ca o provincă de graniță era de mare însemnătate pentru apărarea Transilvaniei atât în contra Turcilor cât și în a Munteniei. Pe cum Severinul, așa și

¹⁾ Nicolaus III.

Făgărașul nu o dată forma măr de certă și de rășboie între Ungaria și Muntenia. Pe când atât în vécul al XIV-lea cât și în al XV-lea Făgărașul era sub stăpânirea Munteniei, ori acosta cel puțin se nevoia a-și validita dreptul său preste acel ținut, ¹⁾ numai cu un an după datul bullei citate, adecă la 1467 dieta din Buda otărise, ca ținuturile regale ale Făgărașului, Rodnei și Almașului nimănu să nu se doneze, ci să se reserveze ca remunerare și adăpost pentru domnitorii Munteniei și ai Moldovei fideli Ungariei.

Situațiunea acosta topografică și interesul cel mare, ce-l avea Ungaria pentru ținerea în posesiune a ținutului de Făgăraș, bine au putut motiva, ca acolo să fie constituită o episcopie română, carea prin raportul religiunii să pótă mai în adins sustine acele părți în fidelitate cătră tronul Ungariei.

Și etă cu 2 ori 3 ani înainte de devastarea Făgărașului prin domnitorul Munteniei Wlad, și cu 6 ani după aceea devastare, drept atunci, când Făgărașul era în posesiunea Ungariei, ne întilnim cu episcopul Galicens, pentru care cu 2 ani după decisul dietei din Buda se dă mandatul cătră magistratul din Sibiu, ținut vecinaș cu Făgăraș, și încă cu datul din Dyod, care la 1557 ocură ca rezidență de episcop român, și prin acel Voivod, care nu numai că era înrudit cu familia unită Hunyadi, și la anul 1470 doneză voivodului român Ștefan Danciu po-

¹⁾ 1395, 1431, 1460.

memorie, cari mai cu drag vorbesc rusesce, de cât românesce.

Veni apoi Silvestru. El, care ca consilier consistorial avea inimă pentru preoțimea de la țară, cum s'a vădut metropolit, s'a schimbat. — Și-a luat pildă de la Hacman și s'a îngrădit cu némurile sale. Voia, să fie mare, să fie temut și mai toate protopopiile le-a acordat rudelor sale. El scia, că puterea e în mâna preoțimii și mai ales într'acelora, cari sînt în parochii avute, de aceea pe 67 de preoți, toți rude, îi ridică la trépta ierarhică de exarchi și protopopi titulari. Trépta ierarhică de exarch era pe timpul lui Hacman necunoscută, Silvestru a născocit-o spre a viri ură și desbinare între preoțime. Și și-a ajuns scopul: azi se bat după exarchat, adecă distincțiunea de brîu rosu. Doritorii după dînsul se ostenesc și-l primesc ca recompense pentru marele serviciu, c'au știut a-și trada némul și limba română. De vom face o analiză a faptelor celor milniți cu brîie roșii, vom afla adevărul celor zise.

Și Silvestru a domnit cinci spre zece ani. A avut salariu 30.000 fl. la an și a murit sêrac, nefăcînd nici o fundațiune, ajutorând pe străini și după mórte. Ciudat lucru! Episcopii români de dincolo, din Transilvania și Bănat n'au salariu fixe, strîng din agonisita unei moștore, ce are episcopia, și fac diferite fundațiuni. La noi cu salariu mari mor calici! Unica faptă le rămâne, când își căpătuesc rudele. Și Silvestru și-a luat pildă de la Hacman, înse cu acea deosebire, că Hacman, de vedea pe un preot cu rost, îl punea la locul sêu. La Silvestru nu era așa. Și-a căpătuit rudele cele próste mai întăiu, și când veni rîndul, să-l așeze pe cel mai cu minte, n'a mai avut trecere. Și cu toate aceste nimenia nu l-ar obiecta, dacă ar fi avut milă și cu preoții, cari au durere pentru biéta opincă. Silvestru, când venia un preot, care nu-l era rudă, și se tânguia, că-l merge rêu, cu un ochi îl deplângea, îi venia lacrimi într'un ochi, ér cu cel alalt îl rîdea, fiind că-l promitea o parochie mai bunioară și nici

când nu împlinia promisiunile cu preoții, cari nu-l era rudă.

Tótă preoțimea, care nu-l rudă cu dînsul, documenteză acésta! Cine va scrie o dată istoria vieții mitropoliților din Bucovina, fiind imparțial va înregistra numai de cât și aceste adevăruri.

De-ar fi pus el pe tot preotul la locul sêu, și de-ar fi ocupat parochiile periclitare de a se rusifica și de a trece la unire cu preoți apți, cari au inimă pentru lege și națiune, azi partea nordică a țării ar fi împresurată cu cupole pânțerate, cari n'ar lăsa, ca elementul rutean din Galiția să se estindă preste țară! N'a făcut-o acésta, și teritoriul locuit de descendenții vechilor străjari ai lui Ștefan cel Mare, rézeșii dimpreună cu clăcașii, s'au rutenisat cu desăvârșire. Ei sînt perduți pentru noi Români grație politiciii marilor nostri dignitari bisericesci.

— Vine rîndul lui Arcadie!

Azi se caută din răspuțeri a scóte chiar și pe puținii plantajeri ai elementului românesc de prin oasele române dincolo de Prut. — Preoții români de prin parochiile mixte sau curat rusesce se aduc la parochii românesce. Asta se face cu scop spre a arêta servilismul, la care s'au angajat domni ceî mari față cu guvernul, pentru că l-a ridicat la mărire. Parochiile, din cari se scot preoții români, se ocupă cu preoți ruteni fanatici, cari șterg ori ce urmă de suflare românescă dincolo de Prut. —

Așa ceva nici pe timpul lui Silvestru n'a fost.

Dară nu numai de prin satele de preste Prut îi leau pe preoții români, sau pe aceia, cari se geréză ca români de și ei nici când n'au simțit românesce, ci și de prin satele mixte din țară. — Se lucră din răspuțeri a ocupa parochiile române, cari devin vacante, cu preoți de prin satele rutene.

Domni din consistor dimpreună cu referentul au decretat tolala rutenisare a țării! Și cei sêraci cu duchul credeau, că cu schimbarea domnilor se va inaugura o nouă eră

mai priinciosă elementului român. Dară schimbarea domnilor, — bucuria nebunilor, cum a zis Călătorescu în „Gazeta Transilvaniei“.

Lumea se înspăimîntă, când vede, că în era cea nouă domni de la cîrmă în continuu aduc prin parochii românesce preoți de prin satele rutene. Pe de o parte perd parochiile române, căci ori și cum fie un preot chiar român, dară când a stat cel puțin 10 ani într'un sat rusesce, i-se cam împedecă limba în românesce. Pe de altă parte acésta procedură causéză mari daune preoților tineri, și ei sînt bătrâni, căci avem cooperatori, cari au de la 10—17 ani de serviciu. Acésta din cauza, că așa-l place dlui referent de a ocupa parochiile române cu preoți de prin satele rutene, nu pot deveni parochii.

— Aceștia toți așteptă, cum așteptă Românul ziua de Paști, să capete o parochie. Da, parochie, când acuma a intrat perioada celor bătrâni, ei se mută de la o parochie la alta, și cooperatorii așteptă ca murgul érba verde. Sau póte va obiecta unul sau altul, că N. Popoviciu, Al. Voevitca, M. Avraam, G. Boca, N. Zurcan, V. Turturean, V. Maghior, Il. Badaluta și Il. Gribovschi sînt amistratori, și le merge ca și la parochii de bine. Frumos bine, când ei stați tot gata cu traista în spate, să plece din sat în sat. Pe cât se cîrlesc, pe atîta se șoldesc, avînd unii și alții de a unge și osia dlor celor mari. — De credeți înse, că acestora, cari administreză parochiile vacante, le merge bine, atunci numiți pe cooperatori de parochii, cari sînt tractați mai reu și mai despotice de cât servitorii din partea parochilor. Dar asta nu faceți, cu cealaltă vă scusați și ocupați parochiile vacante tot cu parochii vechi, aduși de prin satele rutene. Au nu credeți, că aveți a da cont nației române, că o nimiciți într'un mod atît de arbitrar! Cooperatori cu 10 ani de serviciu, faceți o jalbă la guvern, de ce nu sinteți considerați la ocuparea de parochii!

sesiunea *Argyis* nu de parte de *Feleac*, ci care a luat parte însemnată în acțiunea regelui Matia dezvoltată față de trebile interne ale Munteniei într'u punerea și detronarea domnitorului, și ca unul, care s'a ostentit pentru susținerea Severinului, în deosebi se laudă de cătră același rege.

2. Galațul de lângă Făgăraș și din punct de vedere bisericesc era acomodat pentru scaunul episcopiei române unite. Pentru că:

A fără de districtele românesce din Banat dóră nicăiri în țară nu era așa compact numărul poporului român ca și la Făgăraș. Ținutul acela era în apropiere cu Severinul și cu fosta episcopie rom. cat. din Argeș.

A fără de acésta după nimicirea episcopatului din Milcov, mai apoi al Argeșului înființat la 1390, credincioșii din acele părți nu aveau episcopi, ci erau grijii de cătră Minorii,¹⁾ și stăteau sub iurisdicțiunea episcopului de rit latin al Transilvaniei.

Cuget drept aceea, că era acomodat, ca scaunul episcopesc unit să fie în acel ținut de sub protecțiunea țării, unde lățirea unirii avea teren, și încă nu numai în lăuntru aceluși ținut și al țării, ci și preste otar în Muntenia, așa încât activitatea acelei episcopii, pe când pe cei din Făgăraș espuși la momiri avea să-i întărească în fidelitate cătră Ungaria și ast fel să formeze o stavilă,

pe atuncia în Muntenia să fie susținătorii și propagatori ai aceluși raport de vasalitate și de domnie, care de atâtea ori se reclama din partea Ungariei. Cam așa, cum se plănuise la 1736 cu înființarea episcopiei unite în *Uj-Moldova*, ca adecă să privescă spre Sêrbia, Bulgaria, România și Ungaria.

3. Pe cum la 1469 s'a dat mandat prin voivodul transilvan, ca episcopul gallicens să-și póta aduna taxele sale de la preoții români din districtul Sibiului, după 130 ani mai târziu, adecă la 1596 așa dá principele Sigismund Bathory mandat mai marilor cetății *Făgăraș*, ca vlădicul săbórelor românesce *Ioan din Pristop* de la preoții români de sub puterea sa să póta aduna din an în an taxa de 1 fl., ceea ce în decretul lui *Mich. Apafi* din 1680 dat pentru Mitropolitul *Iosif Budai* se numesce „*us din vechime*“ antiquitus usi sunt). Avem deci o împrejurare de coincidentă.

4) Archiepiscopii Alba-Iuliei s'au numit Metropoliți . . . și ai *Făgărașului* (Barlaam II 1689). Făgărașul prin principii calvinii ai Transilvaniei a fost scos de sub iurisdicțiunea Mitropolitului român și supus superintendutului calvin-român, și în mod deosebit s'a grijit, ca unirea cu calvinii din acele părți să se sustină.¹⁾ La 1721 prin bulla Pontificelui *Inocențiu XIII* la rugarea episcopului unit *I. Pataki* se canoniséză reședința aceluși episcop tot în Făgăraș. Érá Archiepiscopul

român unit în titlul sêu se numesce al Alba-Iuliei și Făgărașului.

5) În literele pontificiale de câte ori se tracteză despre unirea Românilor în vécul al 14-lea și al 15-lea, mai tot de una se zice, că aceia locuesc „*circa metas, infra et circa limites Regni*“, „*in metis Hungariae . . . circa majorem Valachiam*“, „*in confinibus Valachiae*“ și „*in finitibus partibus Regni*“.

Cuget, că espresiuile acestea bine se pot aplica drept și pentru ținutul Făgărașului situat la marginea țării în confiniile Munteniei, unde nu de parte era și vechea mănăstire de *Cârți*, și mai era și cea din Sibiú, priorii cărora póte că încă se numérau între acei călugări, cari împedecă și conturbați pe episcopul Macariú în deprinderea iurisdicțiunii lui și în folosința venitelor lui.

Póte că împrejurarea aceea, cum că în părțile marginase ale Transilvaniei se află mai mulți uniți, a dat ocaziune și a fost motivul, că scaunul pontifical și domnitoriu țării drept în ținutul Făgărașului au voit, să fie reședința episcopului unit.

În cele până aci pertractate am cugetat a afla dovești și óreși care va continuitate istorică spre comprobarea părerii premise, că da, în ținutul Făgărașului a fost scaunul episcopului *galicens*, care este identic cu numirea comunei *Galaț*.

(Va urma.)

¹⁾ Cfr. scrisórea principelui Wlad din 1431.

¹⁾ Acte și Fragmente p. 201.

De ce nu se pune tot omul la locul său? Numai cel cu protecție și care depune votul, că nu va lucra pentru nația română, acela este preferit. —

Revistă bisericească.

Din Patrie.

Br. Bánffy a ținut Luni o conferință confidențială cu fruntașii sârbi în cestiunea afacerii congresului bisericesc al Sârbilor. Br. Bánffy a declarat, că guvernul nu intenționează, să restrângă autonomia sârbescă, dară urgitează votarea statutului, care proprie nu e operă guvernului, ci a comisiei esmise de congres. Sârbi s'au arătat aplicați a începe și desbaterea statutului, dacă guvernul le va da garanță, că nu va octroaia congresului nimica, ce ar vătămă drepturile autonome. După ce Bánffy nu a voit, să dea garanța cerută de Sârbi, conferința s'a împrăștiat fără de nici un rezultat.

Pe Mercuri a chemat br. Bánffy pe alți fruntași Sârbi la conferință.

Roma.

Archiepiscopul de Lyon Msgn. Caullié dimpreună cu episcopii săi sufragani au înaintat Papei o suplică, în care cer beatificarea pontifului Inocențiu IV (1243—54), care pentru viața lui cea sfântă ab immemorabili se numără între fericiții din ceri. Merite deosebite și-a câștigat acest pontifex în cestiunea reuniunii bisericii grecesci, spre care scop la 1245 a convocat sinodul din Lyon, unde s'a decretat mai întâi unirea. S. Congr. rituum nu preste mult se va ocupa de această cauză.

La finea lunii trecute s'a ținut în Milan al XV-lea congres al catolicilor italieni, la care au luat parte mai mulți arhiepiscopi și 28 episcopi. Numărul total al membrilor congresuali a trecut preste 3000, semn, că conștiința catolică e vie.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Ministrul president br. Bánffy a fost Marți în Viena, de a raportat Maiestății Sale asupra situațiunii politice.

Fiumanii sint cătrăniți asupra guvernului, care pe rind voesce a le cassa drepturile autonome. Pe cum am amintit, legea despre procedura judițială votată de parlamentul magiar dispune, ca în afacerile de presă Fiumanii să fie judecați în Budapesta. Mai de parte intenționează guvernul, să introducă pe teritoriul și în cercul cetății Fiume poliția de stat, ceea ce erva ar cuprinde o gravă violare a autonomiei. În curând se va ține în Budapesta o anchetă în afacerile Fiumane.

Germania.

După închierea dupei alianțe între Rusia și Franța cu dreptul se aștepta, ca puterile întreitiei alianțe să dea din nou semn despre solidaritatea sa. Această s'a întâmplat prin visita, ce au făcut-o suveranii Italiei împăratului german. La dineul festiv dat la Homburg în onorea

regelui Italiei împăratul Wilhelm a ținut un tost de următorul cuprins: „Întregă patria germană salută în regele Umberto pe credinciosul aliat, a cărui sosire aici arată din nou lumii, că neclătită și puternică stă legătura întreitiei alianțe, care s'a întemeiat în interesul păcii și cu cât va dura mai mult, cu atâta se va înrădăcina mai tare și mai adânc în conștiința poporilor și va produce fructe mai frumoase.“ Regele Umberto în răspunsul său încă a accentuat intima legătură și amicitie dintre puterile aliate.

Rusia.

În zilele prime ale acestei luni părechea imperială rusescă a cercetat Varșovia. Primirea suveranilor nu a fost numai splendidă, ci tot o dată și însuflețită. Tote păturile sociale au folosit ocaziunea spre a arăta omagii față de domnitor nu numai prin cuvinte, ci și prin fapte, prin fundațiuni și instituțiuni mărețe, cari poartă numele țarului, rămânând ca document despre dărnicia nobilimii polone și despre iubirea, ce și-a câștigat-o tinerul împărat Nicolaș II înaintea tuturor.

În deosebire ce privește pe Poloni, ei erau socotiți ca răi patrioți; chiar pentru aceea se aplica în contra lor cele mai severe măsuri. La atari măsuri a recurs chiar și țarul Alesandru III. Actualul țar a început, să fie mai blând și mai echitabil față cu Poloni. În spiritul blândetei și echității îi tractează și guvernatorul din Varșovia, principele Imeritynski. Această tractare dreptă a apropiat pe Poloni de Ruși mai mult de cât ori și când, și Poloni, în loc de a aranja demonstrațiunii revoluționare la venirea țarului, au aranjat festivități splendide.

Turcia.

Din Canea se anunță, că admiralii au dat o ordinațiune referitoare la crearea unei comisii militare internaționale pentru administrarea poliției. În sensul ordinațiunii comisiiua judecă în toate lucrările îndreptate în contra siguranței publice, pe cum și asupra tuturor insulelor, ce s'ar face contra ofșterilor, soldaților și gendarmilor străini. În alte afaceri judecă consiliul în sensul capitulațiunilor.

Din Constantinopol se anunță, ca reprezentanții marilor puteri la recercarea guvernului turcesc au hotărât, ca la 10 a c. să sisteze blocarea Cretei încetând cauza, pentru care s'a pus Creta sub blocadă.

În pertractările de pace erva a intrat o pauză mai lungă.

O luptă pentru neatfîrnarea bisericii.

(Continuare.)

În aceeași zi, în care Bismarck declarase, că va o aplanare „pacinică“ a conflictului bisericesc, adevărat în 14 Maiu 1872, făcu el un paș, care, dacă reușia, ar fi fost cel mai rășboinic dintre toți pașii, cari îi făcuse puterea statului vre o dată împotriva bisericii.

Cu motivarea deja tocită, că papatul în urma hotărîrii conciliului Vatican despre infalibilitatea și despre iurisdicția Papei și-ar

fi schimbat de totului tot raportul față cu guvernele statelor, cancelarul făcu guvernelor europene propunerea, ca ele „să se cuprindă de timpuriu cu cestiunile referitoare la viitoare alegere a Papei și după putință să se înțelegă între olaltă cu privire la ținuta, carea să o observe față cu alegerea aceea, și cu privire la condițiile, de la cari să facă eventual atfîrnătoare recunoscerea alegerii!“

Dacă guvernele ar fi primit propunerea această, atunci pentru biserică s'ar fi început una din perioadele cele mai triste, în dată ce cancelarului Germaniei și colegilor lui din cele alalte state ale Europei le-ar fi plăcut, să deneghe recunoscerea Papei, de și era ales în chip legitim, dacă nu se putea mândri cu prietinia lui Bismarck și a cabinetelor europene. Poporul catolic firesce că nu ar fi băgat în samă nerecunoscerea această, înse chiar din cauza această ar fi putut să se nască complicațiile cele mai triste.

Înse Dumnezeu nu a permis-o această. Ori cât de mare ar fi fost vața lui Bismarck în continentul Europei, cea a papatului a fost neasemnat mai mare. Nici unul din cabinetele europene nu primi propunerea lui Bismarck.

De și depeșa, care cuprinsese propunerea această, a fost un cercular confidențial, Papa Piș IX totuși primi scire despre ea. El se folosi de prilejul cel dintăiu spre a spune cancelarului pe față, că acesta prin purcederea sa își strică și-și și imperiului său cu mult mai mult de cât papatului.

Piș IX. declară în 16 Iuniu unei deputațiunii germane între altele și următoarele:

„E voea lui Dumnezeu, ca ómenii să respecte pe mai marii țerii și să asculte de ei; dară voea lui e și aceea, ca ómenii să spună adevărul și să combată greșela.

„Avem de a face cu o persecuție, carea se pregătise de mult și a erupt acuma.

„E ministrul unui guvern puternic, care după succese victorioase în rășboie se pune acum în fruntea acestei persecuții. Î-am dat de scire, — nu are să fie o taină, ci să o scie totă lumea, — că un triumf fără de moderație nu are dănuire, ba că un triumf, care începe o luptă împotriva adevărului și a bisericii, e nebunia cea mai mare. —

„Să ne înălțăm de altmintea privirile la Dumnezeu! Să fim tari în încredere, să ținem la olaltă în concordie! Cine scie, dacă nu se va rupe în scurtă vreme din înălțime o petricică, care va strivi piciorul colosului!

„Înse chiar și dacă Dumnezeu ar permite, ca persecuția să se continue, — biserică nu se teme. Din contră! Ea în persecuție se lămuresce, se întăresce, se îmbracă în frumșetă nouă. Nu suferă îndoelă, că biserică înca are din când în când lipsă de lămurire, și această se sevârșesce mai bine prin persecuții de acelea, cari vin de la guverne politice puternice. Atunci se osebesce buruena din holdă și se delătură ori ce veleitate. Să așteptăm cu încredere, ceea ce hotăresce Dumnezeu!

„Să prestăm guvernului respect și supunere, până când el nu poruncesce nimica în contra preceptului lui Dumnezeu și în al bisericii. — Dumnezeu să vë ea sub scutul său!“

Alocuțiunea această, cu care Papa a osindit pe față politica lui Bismarck, a stirnit pretutindenea o senzație ne mai poimentă.

Episcopii germani încă se simțiră îndemnați, ca în fața furtunii celei din ce în ce tot mai amenințătoare să mai îndrepteze încă o ultimă admoniare politicianilor acelora, cari provocau furtuna această. Adunați în 20 Septembrie 1872 la Fulda la mormîntul s. Bonifațiu subscrieră episcopii un memorandum către guvernele germane, în care espuseră încă o dată drepturile, ce erau garantate bisericii catolice în statele germane, și protestară în chip sərbătorec în contra unei vătămări a acelora și declarară tot de o dată, că biserica în Germania se va ține și pe viitorii de drepturile sale garantate, de ar veni ori ce preste ea.

Cu câte va zile mai înainte se adunaseră reprezentanții reuniunilor catolice ale Germaniei în adunarea sa generală anuală la Mainz. Ei protestară acolo asemenea împotriva măsurilor antibisericești, cari se luaseră în imperiul german și în Prusia. Înse pentru ca să nu ajungă în colisiune cu legea despre reuniuni, care nu permite între reprezentanți de reuniuni deosebite discutarea de afaceri politice, se constituise deja mai înainte o reuniune a catolicilor germani, carea cuprindea Germania întrăgă și-și propuse de temă, să discuteze cestiunile bisericesci-politice și să ajute pe cei răniți în lupta bisericescă-politică.

Ast fel armata catolică era întrarmată. Ea adevărat că era numai o ceta mică în asemănare cu puterea cea cumplită a inamicilor aliați.

Un oficial înalt de stat, care era și francmason, declarase atunci: „În timpul cel mai apropiat va erumpe o luptă așa de înverșunată împotriva bisericii catolice, cât dacă ea va pute să suporțe lupta aceea, și eă însu-mi mă voi face catolic.“

Și întru adevăr, „în timpul cel mai apropiat“, adecă la sfârșitul anului 1872 și la începutul anului 1873 aduse ministrul cultelor Falk camerelor prusesci de mult așteptatele proiecte de legi, cari, după cum le caracterisă Mallinckrodt, avea să aducă „pacea cimiterului prin robirea esternă, prin revoluționarea internă și prin ast fel produsă descompunere a bisericii catolice din țară“.

Un proiect de lege „despre puterea disciplinară bisericescă“ da în dată năvală asupra instituției fundamentale a bisericii, adecă asupra primatului. Proiectul zicea, că „puterea disciplinară bisericescă“ are să se deprindă „numai prin superiorii spirituali indigeni“. El avea deci, să eschidă puterea disciplinară supremă a Sfîntului Scaun întemeiată pe primatul s. Petru. Pentru publicarea escomunicărilor se statori în proiect pedepsă. Se declară de admisibilă, ba în anumite împrejurări de necesară apelarea de sentențe bisericesci la o judecatorie civilă, la „tribunalul regesc pentru afaceri bisericesci“ instituit a nume spre acest scop.

Proiectul „despre instrucția previe și aplicarea preoților“ avea de țintă statificarea clerului. El în rîndul cel dintăi opria seminarele de băeți recomandate de conciliul din Trident, pe cum și conviectele de gimnastii, cari stău sub conducere bisericescă. El poruncia apoi fiesce cărui teolog, să cerceze trei ani prelecțiile teologice la vre o universitate germană. Numai în seminarele deja esistente, întru cât guvernul le va pune cu cuvinte esprese pe o trépiă cu universitățile, vor pute candidații de preoție ai diecesei respective, să cerceteze cursurile

teologice. A fară de aceea se mai cerea de la toți teologii un examen din specialitățile filosofice, istorice și filologice, așa numitul „Kulturexamen“, care de la studenții altor facultăți nu se cerea. Până în seminarele clericale se da guvernului deprinderea inspecției celei mai amănunțite. — Nu numai pe parochi, ci și pe toți cooperatorii avea episcopul să-i notifice presidentului suprem, mai înainte de ce i-ar aplica. Presidentul acesta putea să protesteze în contra aplicării, dacă ar chibzui el, „că candidatul din vre o cauză, care se ține de sfera civilă ori a statului, nu e apt pentru oficiul acela, mai ales dacă instrucția previe a lui nu corăspunde dispozițiilor acestei legi“.

Al treilea proiect de lege voia, să ușureze ieșirea din biserică.

În proiectele acestea se vėdi preste tot tendența, ca să dea chibzuirii discreționare a organelor guvernului cea mai mare înfrîntă în afacerile interne ale bisericii catolice. (Va urma.)

†

Baronul Urs.

Se duc unul după cel alalt bărbații nostri, cari ne erau fală, sprigin și nădejde.

După Șuluf Dionisiu, după Hossu Iosif etă că a trebuit să urmeze la scurt interval și baronul Urs.

Erau toți înaintați în etate, dară inima lor cea pururea neadurmită și nelănceđită în dragostea de Dumnezeu și de nēmul lor ne-a făcut, să ne dedăm așa de mult cu dînsii, în cât a-i perde când va nici nu ne-am gândit.

Baronul Urs s'a adaus acuma și el la ceta celor ce l-au prevenit. Numele dînsului, faptele, ce le-a sevărșit, vor rămăne înse pururea monumente neșterse, cari nici vitregimea timpului, nici furtunile nu le vor pute dērima.

În momentul acesta, când péna în lacrimi de durere ni-se móie ne mărginim a împărtăși aici necrologul primit adaugēnd spre edificarea cetitorilor nostri numai atăta, că repausatul a lăsat după sine o prea frumoasă fundațiune creānd în Seminariul Vancean al tinerimii române studiose de lângă gimnasiul gr. cat. din Blaș zece aluminate, adecă posturi de câte 100 fl., ér internatului Vancean de fetițe i-a lăsat 10 acții de ale institutului de credit „Albina“ din Sibiu Necrologul sună ast fel:

Comitetul administrativ de fondul scolar al foștilor grănițeri din regimentul român I. cu inima frântă de durere aduce la cunoscință, că neuitatul sēu president domnul *David baron Urs de Margina*, c. și reg. colonel pensionat, cavalier al Ordului Teresian și comandator al ordului coronei de fer cl. II., proprietar al crucii militare pentru merite, ambe cu decorațiunea de rebel și al ordului rusesc de St.-Anna, membru fundator al Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român etc. etc. în anul al 82 al etății astăzi în 10 Septembrie st. n. la 8½ ore înainte de amēzi după un morb scurt și-a dat nobilul sēu suflet în mânil Creatorului. Rēmășițele pămîntesci ale scumpului decedat se vor transporta Duminecă în 12 Septembrie n. la 3 ore d. a. din locuința sa, strada Urezului Nr. 6, în cimiterul bisericii gr.-cat. din loc. Sibiu, în 10 Septembrie 1897. Pentru comitet: Constantin Stezar, vicepresident. Arseniu Bunea, secretar.

Să ne rugăm pentru dînsul!

Noutăți.

Din archidieceasă. În 29 Aug. a fost chirotoniți întru preoți Nicolau Porav și Melinte Pop, fiind dispus cel dintăi ca administrator parochial în Moșa din protopopiatul Pogăcelei, éra al doilea în Oroiu sēcuesc din protopopiatul Murășului.

„Hram oprit.“ „Magyar Allam“ scrie din nou următorele: „Până unde ajungem sub stăpânirea liberalismului, asta o arată ordinațiunea de mai la vale, în care prin dispoziția ministrului afacerilor interne, a vicecomitelui, a protopretorului și a notariului comunal, pe scurt prin dispoziția întregului lanț al administrației se opresce serbarea catolică a unui hram. Avem să privim principiul, éra nu persōna. Ce se întimplă astăzi cu Vasiliu Lucaciū, aceea pōte să se întimple mâne cu ori cine, și de o dată vom ajunge numai acolo, că ceremoniile și sərbătorele religioase vor căde sub oprire polițenescă. — „Ordinațiunea“, carea opresce hramul, a dat-o de scire unui paroch catolic cu următorele transcript officios: „Copie 1251 k. sz./1897. Preaonoratului oficiu parochial rom. cat. în Kapnikbánya. Prin ordinațiunea Esc. Sale ministrului afacerilor interne Nr. pres. 554—1897 și prin a vicecomitelui comitatens Nr. pres. 300—1897 se opresce hramurile, cari dr Vasiliu Lucaciū are de gând, să le țină în 27 a l. c. și eventual în 10 Septembrie. — În sensul ordinațiunii Spectatului domn protopretor Nr. pres. 56—1897 vė rog cu respect officios, — ca pe credincioșii dvōstre să-i facunoscințați despre acesta cu acel adaus. că pe cei ce cu tōte acestea vor să mērgă, din drum îi vor întōrce cu puterea armelor. — Cu acestea am rēmas al Preaonoratei Domniei Vōstre Kapnikbánya în 20 August 1897. serv plecat Széll Kálmán notariu.“ Fōrte drept are cel ce ne comunică transcriptul publicat aci, când în comitivă scrie următorele: „Cu indignare sufletescă deplină am primit provocarea această — cu atāt mai virtos, că în același sens aū mai fost provocați atāt parochul gr. cat. din loc, cât și parochul din vecinul Alsó-Kapnik. — Eū m'am obiēnuit a esecuta ordinațiunii numai pe basa îndrumării arhierului meū; și de aceea nici acesta nu o am băgat în samă, de ore ce nu era motivat, de ce se face această. — Eū în ținutul acesta n'am observat nici un fel de mișcare socială, anarchică, națională ori scie cerul ce mișcare, de și Șisescii sînt în depărtare abia de 2 ore de la plebania mea, și de și ținutul jur împrejur e tot românesc și singur numai în plebania mea sînt 1500—1600 de Unguri. — Provocarea această o trimit, pentru ca să o vadă și în Pesta. — Oficiile administrative aū dreptul de a împedeca aceea, ca sub titlul hramului din Șisesci să nu se țină conventicule politice, și dacă totuși s'ar fi ținut ori și unde atari conveniri politice interzise, — pentru că nu aū fost insinuate mai înainte, — pot să tragă la răspundere pe cei ce ce aū participat întrînsele, nu aū înse dreptul de a opri a sərbătore religioasă și de a respinge cu puterea armelor pe participanții ei. — Concederea de peregrinajuri e dreptul superiorilor bisericesci. Dacă Vasiliu Lucaciū n'a avut permisiune episcopescă de a pute declara biserica sa de loc de peregrinaj, dacă Ordinariatul bisericesc nu va să permită, ca Șisescii să fie loc de peregrinaj, atunci placă și dispună pe cale officiosă parochilor, și de cum va aceștia nu ar asculta. atunci cheme întru ajutoriu puterea brachială. asta ar fi rîndul ordinariu al opririi. Și dacă oficiilor administrative nu le place sərbătorele hramului din Șisesci, îndrepte-se la Ordinariat și cēra dispoziție; de cum va aū temeiu îndreptătit spre oprire, o vor primi, éra dacă nu aū nici o dovadă, atunci nu vor opri hramul. — Înse în contra aceluși principiū, ca notari și pretorii să oprescă conveniri religioase, în contra la această protestăm în chip hotărît.“

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Fragmente liturgice.

I.

Despre venerarea Crucii.

(Fine.)

Dară cum s'a născut venerațiunea acésta mare a creștinilor din vécurile cele dintâi nu numai față cu crucea aceea, carea o văpsise Domnul nostru Isus Christos cu sfântul său sânge, ci și față cu imitațiunile acestei cruci și cu semnul sfintei cruci? Așa s'a născut venerațiunea acésta, că creștinii găsiră în sfinta cruce, în imitațiunile ei și în însemnarea cu semnul ei o putere mai înaltă, carea nu are să se ascrie singur numai semnului fără de considerare la meritele lui Christos, nici numai lemnului, argintului ori aurului, din care era gătită imitațiunea crucii, ci acelaia, care prin mórtea răbdată pe cruce a șters ocară crucii și a făcut crucea semn de învingere. Care om cu minte ar pute să obiectioneze ore ce împotriva acestui fel de cult dumnezeesc? Cine ar pute să deneghe sfintei cruci puterea aceea, dacă are înaintea ochilor nenumăratele dovești ale acestei puteri?

În documentele bisericii celei vechi sînt însemnate mii de prilejuri, în cari s'a adevărit puterea aceea mare a sfintei cruci. Avem să luăm numai la mână actele martirilor, și vom afla dintr'însele, că credincioșii mărturisitori ai lui Christos se însemnau cu semnul sfintei cruci la totă lucrarea sa, la mărturisirea credinței în temniță, pe arena de luptă, în chinurile de martiriu, pe scurt la toate întreprinderile sale. Ei cercau și găsiu în semnul acesta mângăierea cea mai bună, tária cea mai mare. Prin semnul acesta răsturnau ei icónele idolilor de pe altare și rușinau cultul acestora. Despre acest lucru ne spune Luciu Ceciliu următoarele: „În tocmă pe cum Isus Christos petrecând între ómeni prin cuvîntul său a alungat pe draci și a vindecat pe aceia, pe cari dracii i-au cuprins și i-au lipsit de simțiri, în tocmă așa fac și acuma credincioșii lui: cu numele Învățătorului său și cu semnul patimilor lui alungă ei din ómeni acelea-și spirite necurate. Nu e de loc greu a o dovedi acésta. Când se aduce jertfă idolilor, are numai să fie de față unul din aceia, cari se însamnă pe frunte cu semnul crucii, și în datăse zădărnicesc jertfa, amuțesc oraculul, și profetitorii consultat nu pòte să dea răspunsuri. Întru adevăr acésta a fost cauza, care a îndemnat a dese ori pe împărații cei fără de lege, ca să persecuteze pe cei drepti. Căci când unii dintre ai nostri însoțiau ca ministri pe stăpânii săi acolo, unde aceștia sevărsiau jertfa, și când își însemnau fruntea cu semnul crucii, atunci alungau pe idoli așa, că aceia nu puteau să cetască în măruntăile animalelor lucrurile viitoare. Când vrăjitorii din însuflarea acelora-și spirite necurate o descoperiră acésta, ridicară acusa, că ómeni nesfinți au îndraznit a lua parte la jertfă. Prin acésta puseră la cale, ca principii înfuriați să pustiască bisericile lui Dumnezeu: ei le profanară cu o adevărată răpire sacrilegă, carea avu apoi să se ștergă prin pedepsele cele mai cumplite ale persecutorilor.“¹⁾ Cu semnul sfintei cruci au stîns martirii Firm și Rustic focul și au mînat flacăra lui spre cei ce l-au aprins: „Dacă s'au isprăvit acestea, a poruncit, ca ei să se arunce în mijlocul văpăii, érá sfinții martiri făcându-și semnul lui Christos au fost aruncați în mijlocul văpăii, și în dată s'a împărțit flacăra în patru părți ardînd pe aceia, cari au aprins-o, érá sfinților Domnului nu li-s'a ars nici măcar un păr al capului.“²⁾ Martirul Teodot „întărindu-și tot trupul său cu semnul crucii a pornit cu inimă neînfricată pe arenă.“³⁾ Despre martirul Gordiu cetim între altele: „Dacă a zis acestea ostașul lui Christos, s'a întărit cu semnul crucii și a mers la mórte vesel, cu mare statornicie a sufletului, cu față neînfricată, cu colóre neschimbată.“⁴⁾ Filip episcopul Eracleei a mulțămît lui Dumnezeu Părintelui ceresc, că în persecutări și în chinuri i-a dăruit semnul crucii și al lui Christos: „Cel ce mi-ai dat mie semnul crucii și al lui Christos.“ S. Iulian prin semnul crucii a lipsit otrava de puterea ei omorîtore.⁵⁾ Maria Egipténa însemnându-se cu semnul crucii a trecut preste valurile înviforate ale mării.⁶⁾ Dar unde am ajunge, dacă am voi, să adunăm toate doveștile, cari arată puterea crucii? Călătorilor semnul acesta le era toégul, cu

¹⁾ Institut. L. IV. cap. 27. V. și De morte persecut. cap. 10.

²⁾ Acta sincera ap. Ruinart.

³⁾ Acta Theodoti ap. Ruinart.

⁴⁾ Passio s. Gordii.

⁵⁾ Moschus in Prat. Spirit. cap. 94.

⁶⁾ Vita Mariae Aeg. cap. 22.

care se spriginau: începîndu-și călătoria se însemnau cu semnul acela și porniau cu bărbăție încredîndu-se în ajutorul lui Dumnezeu.¹⁾ Marinarilor semnul crucii le era vîntreua cea mai sigură: ea îi ducea fără de primejdie în port.²⁾ Celor ce erau aproape de mórte, semnul crucii le era mângăierea cea mai bună.³⁾ Tóte pnterile, cari le făcuse semnul crucii în vécurile de mai înainte, le cuprinde s. Ioan Chrisostom în cuvintele acestea: „Când te însemnezî cu semnul crucii, să-ți vină a minte întreg cuprinsul crucii, și atunci vei stînge mânia și tóte cele alalte patimi. Când te însemnezî cu semnul crucii, umple-ți fruntea cu multă încredere, adu peptul, ochii și tóte mēdulările jertfă bineplăcută lui Dumnezeu. Că acésta e închinăciunea rațională. Semnul acesta pe timpul înaintașilor nostri a deschis ușile încuiate; acesta a stîns veninurile stricăcióse și omorîtore; acesta a nimicit puterea cucutei; acesta a vindecat mușcăturile ferelor celor veninóse. — Crucea acésta a conservat fața pămîntului, a alungat greșéla, a readus adevărul, a făcut pămîntul cer, pe ómeni ângerî. Pentru cruce dracii deja nu mai sînt înfricoșăți săi de temut, ci de desprețuit, și nici mórtea încă nu e mórte, ci somn și trezire.“⁴⁾

Și acuma câte va cuvinte despre chipul și forma, în care creștinii se însemnau cu semnul sfintei cruci. Aci trebuie să observăm înainte de tóte, că de și însemnarea cu semnul sfintei cruci a fost în obicei la creștinii deja din timpurile cele mai vechi ale bisericii, chipul, în care se făcea însemnarea acésta, totuși era diferit.

Semnul sfintei cruci s'a făcut în tot de una cu drépta. Așa scrie s. Augustin: „Cu mânia cea dréptă însemnăm în numele lui Christos pe aceia, cari au lipsă de semnul acesta, pentru că se privesc de mai onorandă, de și se deosebesc numai în privința locului și nu în a firii.“⁵⁾ Când aveau să se însemneze ómeni cu semnul sfintei cruci, semnul acesta se făcea în forma literei Tau (T sau +) de regulă numai pe frunte, dară de multe ori și pe pept, la morboși și pe părțile bolnave ale trupului. „Căci semnul acela toți îl apésau a dese ori în partea mai nobilă a membrelor și-l pòrtă zilnic însemnat pe frunte ca pe o columnă.“⁶⁾ „Cu cuvîntul acesta apasă și crucea pe frunte: căci ast fel nu numai omul, cel ce te întimpină, dară nici chiar diavolul nu va pute să te vateme întru nimica vėdînd, că pretutindenea te înfățișezi cu armele acestea.“⁷⁾ „Și după ce a însemnat gura și stomacul și s'a silit a alina cu apésarea crucii durerea mamei șel.“⁸⁾ Din vécul al șeselea cetim despre Maria Egipténa: „Aceștia zicînd însemneză cu semnul crucii fruntea sa și ochii și buzele tot de o dată infigînd și peptului flamura crucii.“⁹⁾

Însemnarea acésta cu semnul crucii se vede că o recomandau împrejurările timpului. Vécurile cele dintâi ale bisericii au fost adecă vécuri de persecuțiune. Creștinilor le recomanda deci deja și prudența, ca pe când nu se lipsiau de binecuvîntările cele ce curg din însemnarea cu semnul crucii, de altă parte totuși să se ferescă și în lucrul acesta de primejdia vėdirii. Acest chip de a se însemna cu semnul sfintei cruci oferia creștinilor scutirea acésta de vėdire, de ore ce de o parte semnul crucii în însemnarea acésta se făcea destul de mic, cât să nu se observe ușor, érá de altă parte și binecuvîntările și esorcisările obicînuite la págânii încă erau împreunate cu anumite însemnări făcute cu degetele („Digitis thura tribus sub limine ponit.“ Ovid.), și de aceea esorcisările págănesci se și numiau indigitamenta sau mai bine III digitamenta. La aceea-și causă se reduce și usul introdus între catolicii din țările protestantice de a se însemna cu degetul cel gros făcându-și cruci mici pe frunte, pe buze și pe pept.

Încetînd persecuțiunile a încetat pentru creștinii și cauza de a nu se vėdi de creștinii. Acuma a început a se introduce usul de a se însemna cu semnul crucii așa, cât ori cine să pótă vedé

¹⁾ Vita Macarii cap. 1. fol. 225. 227 ed. Rosweidi.

²⁾ Vit. senior. L. V. fol. 586.

³⁾ Vita Pachomii cap. 53. fol. 138 ap. Rosweid.

⁴⁾ Hom. in preciosae vitalisque crucis adorationem opp. ed. Montfaucon. T. III. pag. 822.

⁵⁾ Quaest. ad orthodox. 118.

⁶⁾ S. Ioan Chrisost. L. Contra Judaeos et gentiles opp. ed. Montfaucon. T. I. pag. 571.

⁷⁾ S. Ioan Chrisost. Catech. II. ad illuminandos opp. ed. cit. T. II. pag. 244.

⁸⁾ S. Jeron. ep. 86 ad Eustochium virginem opp. ed. Martian. T. IV. col. 683.

⁹⁾ Vita Mariae Aeg. cap. 11.

în însemnarea acésta semnul crucii. Însemnarea acésta se face adecă așa, că creștinul duce mâna mai întâiu la frunte, după aceea la pept, după aceea la un umăr și în sfârșit la cel alalt umăr așa, ca împreunându-se prin liniile de o parte punctele atinse pe frunte și pe pept, érá de alta punctele atinse la umeri, cele două linii să dea împreună semnul sfintei cruci $\perp$. În lucrul acesta e celebră deosebirea, ce există între usul bisericii răsăritene și între cel al bisericii apusane. Răsăritenii duc mâna de la pept la umărul drept și de aci la cel stîng, érá apusanii mai întâiu la cel stîng și de aci la cel drept. Diferința asta o esplicăm după Leo Alaiū în chipul următoriu: În modul acesta se unesc răsăritenii și apusanii între olaltă, și mișcările semnului sfintei cruci corăspund cuvintelor formulei. Răsăritenii zic mai întâiu la atingerea umărului celui drept „și al sfintului“ (*τοῦ ἁγίου*), érá la atingerea umărului celui stîng „Spiritus“ (*Πνεύματος*). Aci trebuie să avem înaintea ochilor textul grecesc al formulei, în care după regulile sintacticei atributul *ἁγίου* trebuie să premérgă substantivului *Πνεύματος*. Érá apusanii zic mai întâiu la atingerea umărului celui stîng „Spiritus“, érá la a celui drept „sancti“. Așa rostesc și unii și alții numele Spiritului de viață făcătoriu la atingerea umărului celui stîng, unde este inima, izvorul vieții trupesci a omului. ¹⁾ Celebră am numit deosebirea acésta, pentru că răsăritenii neuniți s'au folosit și de ea spre a cerca, să-și justifice desbinarea de către biserica Romei.

Semnul sfintei cruci întru început se făcea numai cu un deget și a nume cu cel gros ori cu cel arătătoriu. Dară pe cum vechurăm, deja s. Ciril din Ierusalim vorbește despre însemnarea

acésta „cu degetele“. Se vede, că cel puțin prin răsărit creștinii în vechime se obișnuiră a face semnul sfintei cruci numai cu un deget însemnând ast fel saū unitatea lui Dumnezeu saū unitatea persoanei lui Christos. Usul acesta îl probéază Gretser ¹⁾ din mărturisirile lui Sozomen, Sofroniū, s. Maxim, s. Gregoriū și s. Epifaniū. Dară mai târziu ereticii monofisiți începură a se însemna asemenea numai cu un deget zicînd, că ei prin acésta vor să-și mărturisescă credința sa despre o singură natură în Christos. Așa scrie despre ei Demetriū din Cyzic: „Érá mai târziu aū aflat și aceea, că să-și însemne fața cu un deget mărturisind o natură în Christos.“ ²⁾ Ortodoxii aū început decî a se însemna cu două degete, adecă cu cel arătătoriu și cu cel mijlociū mărturisindu-și în acest chip față cu monofisiții credința în cele două firii ale Mântuitorului. Obiceiul acesta Armenii l-au păstrat până în ziua de astăzi. Mai târziu, dară totuși destul de timpuriū, s'a introdus la răsăritenii obiceiul de a se însemna cu trei degete adunate, adecă cu cel gros, cu cel arătătoriu și cu cel mijlociū și a mărturisi ast fel credința în taīna Preasfintei Treimi. Apusul creștin, care n'a fost primejduit în măsură așa mare de erezele cele mari născute în răsărit și referitoare la Christologia catolică, în urmare n'a avut nici motive, pentru ca să trecă prin schimbările acestea referitoare la modul de a se însemna cu semnul sfintei cruci. De aceea vedem, că așa numita cruce latină se face nu cu un deget ori cu două ori trei degete adunate, ci cu palma lățită. De diferența acésta încă s'au folosit răsăritenii neuniți spre a-și justifica desbinarea de către biserica Romei.

¹⁾ De cruce L. IV. c. 1.

²⁾ De Jacobitis ad Const. Porphyrog.

¹⁾ Leo Allatius De eccl. occ. et or. perpet. consensione L. III. cap. 18. n. 18.

Ben Hur

saū

Zilele lui Mesia

de Lew. Wallace.

(Continuare.)

Șeicul își păzi liniștea și asculta cu luare a minți, până când Ben Hur sosi la partea aceea, în care se amintia numele lui Ilderim: „Am văcut ieri pe Iudeul în dumbrava Dafnei,“ se spunea acolo, „de cum va nu mai petrece acolo, atunci totuși nu s'a dus de parte, și așa îmi va fi ușor a nu-l perde din ochi. Ba dacă m'ai întreba acum, că unde petrece, eū cu singuranța cea mai mare ași susține, că el se află în vechea pădure de finici.“

„A!“ exclamă Ilderim într'un ton, despre care era cu anevoe a spune, dacă esprima mai mult cumpănire ori mânie; cu o cale își puse mâna pe barbă.

„În vechea pădure de finici,“ repeți Ben Hur, „sub cortul vîndătorului șeic Ilderim.“

„Eū — vîndătoriu!“ strigă bătrânul în tonul său cel mai aspru. Barba și buzele îi tremurau și vinele pe frunte și pe grumazî i-se umflară, și băteau, ca și cum ar fi voit, să plesnescă.

„Încă o clipă, șeicule,“ zise Ben Hur cu un gest rugător. „Acésta e părerea lui Messala despre tine. Ascultă acum amenințarea lui.“ Și cetii mai de parte: „sub cortul vîndătorului șeic Ilderim, carele nu va mai pute, să se scutescă multă vreme cu succes de puternica noastră mână. Nu te minuna decî, dacă Maxentiū își va folosi puterea sa întâiu spre a speda pe Arabul acesta preste mare la Roma.“

„La Roma! Pe mine — pe Ilderim — pe șeicul preste zece miî de călăreți întrarmați cu lănci, — pe mine la Roma!“

Se sculă — saū mai bine sări sus, cu brațele întinse, cu degetele căscate și înc-

voiate ca nisce ghiarē, cu ochii schinteitorî ca ai șerpelui.

„O Dumnezeule! — ba chiar pe toți zeii a fară de cei ai Romei! — când se va sfârși o dată superbia acésta! Sînt om liber; liberi sînt ómenii mei. Óre să murim ca sclavi? Ori, — ce e încă și mai rău, — să trăesc ca un câne și să mă tîrșesc la picioarele unui stăpân? Să-i ling mâna, pentru ca să nu mă bată? Ceea ce e al meu, nu e al meu; eū nu sînt al meu; am să mulțămesc unui Roman, dacă mă lasă, să trăesc. O, de m'ai pute face din nou tîner! O, de ași pute, să arunc de pe mine douăzeci de ani, — ori zece, — ori numai cincî!“

Scrișnia din dinți și-și clătina mânilé de-asupra capului; apoi ascultând de un alt gând porni, să se ducă, dar pe loc se întorșe érá la Ben Hur și-l prinse cu mână tare de umăr.

„De ași fi ca tine, fiule al lui Arriū, — așa de tîner, așa de tare, așa de deprins în arme; de ași avé un motiv, carele să mă mîne spre rēsbunare, — un motiv ca al tēu, destul de momentos, pentru ca să sfîntescă rēsbunarea! — La o parte cu masca între noi doi! Fiule al lui Hur, fiule al lui Hur, îți zic“ —

La auqul acestui nume i-se opri lui Ben Hur tot sângele în vine; surprins, turburat, privi Arabului în ochi, cari erau acum de tot aprópe de ai lui și schinteiaū sēlbatic.

„Fiule al lui Ben Hur, îți zic, de ași fi ca tine, de ași fi avut parte numai pe jumătate de atâtea vătēmări, de ași purta în mine amintiri, pe cum le ai tu, — n'ai voi, n'ai pute, să odihnesc.“ Făr de a se opri se îmbuldiaū cuvintele din gura moșnégului ca apele unui rîu. „Ași împreuna acusele mele cu cele ale lumii întregi și m'ai dedica rēsbunării. Călătorind din țară în țară ași pune în flacări omenimea întregă. N'ar fi răsboiū

pentru libertate, care să nu mă numere între luptătorii lui; n'ar fi luptă împotriva Romei, în care să nu leaū parte. Dacă nu ar merge altmintrea, m'ai face Part. Dacă m'ar părăsi ómenii, totuși nu ași renunța la silințele mele, — ha, ha, ha! Pe gloria lui Dumnezeū! M'ai însoți lupilor și ași lega prietinie cu lei și cu tigrii, pentru ca să-i duc împotriva inamicului comun. N'ai desprețui nici o armă. Dacă jertfele mele ar fi Romanii, măcelărirea mi-ar fi plăcere. Grație n'ai cere de la nimeni, n'ai da nimēnuî grație. În flacări tot, ce e roman; ași jertfi sabiei pe ori care Roman! În fiesce care nópte ași ruga zēi, bunî și rēi într'o potrivă, să-mi împrumute îngrozirile sale, — furtună, vifor, arșiță, ger, și tóte otrăvile cele făr de nume, cari le lasă ei, să sbóre prin aer, tóte miile de cause, de cari mor ómenii pe apă și pe uscat. O, n'ai pute, să dorm. Eū — eū —“

Șeicul se opri, căci i-se sfârși rēsuflarea, și el gemea și-și frângea mânilé. Ca să spunem adevératul, Ben Hur din întregă erupțiunea acésta pătimașe dobîndi numai o impresie nehotărîtă, pe cum pot produce ochi schinteitorî, un glas sfășiatoriu și o furie, carea nu e capabilă a da cuvintelor legătură împrumutată.

Întăia órá după ani se auđi tînerul părăsit numit cu adevératul său nume. Cel puțin un om îl cunoscea acum și credea, că acel nume e al lui, făr ca să întrebe; și acest singur om era un Arab din pustie!

De unde-i scia omul acesta numele? Din epistolă? Nu. Acésta grăia despre cruđimî, cari le suferise familia lui, dară nu spunea, că chiar el e jertfa, ce a scăpat din perire, jertfa, despre care grăia raportul acela fără inimă. Despre acest punct voise, să dea șeicului o esplicare, de cum va acesta ar fi dorit, să pricépă întreg cuprinsul epistolei. El era vesel, și sperare nouă îl cuprinsé. Înse cu tóte acestea își păstră în a fară liniștea.

„Bunule șeice, spune-mi, cum ai ajuns la această epistolă?”

„Omenii mei păzesc căile dintre cetăți,” răspunse cu anevoc Ilderim. „Ei o au luat de la un curier.”

„Scie-se, că ei sînt omenii tăi?”

„Nu. În ochii lumii ei sînt hoști, pe cari eu așî ave să-i prind și să-i ucid.”

„Dar șeicile, tu mă numești cu numele meu părintesc fiul lui Hur. N'am creșut, că pe mine în lume m'ar cunoșce ore cine. De unde ai cunoșcînța asta?”

Ilderim întărzia cu răspunsul. În sfârșit se hotărî a zice: „Eu te cunoșc, mai mult nu-mi este iertat a-ți spune.”

„Doră te opreșce ore cine?”

Șeicul tăcea și voia, să se depărteze. Inse fiind că băgase de samă desamăgirea lui Ben Hur, se întorșe și zise: „Să nu mai grăim acuma mai mult despre acest lucru. Voiu, să mă duc în cetate. La întorșerea mea pôte că voiu putē grăi despre el cu tine. Adă-mi epistola.”

Ilderim înfășură pergamenă cu grije, o puse eră în învelitore și de o dată se făcu erășî numai zel.

„Ce zici?” întrebă, în vreme ce aștepta calul și alaiul. „Ți-am împărțășit, ce așî face eu în locul tēu, dar tu nu mi-ai răspuns.”

„Voiam, să-ți răspund, șeicule, și voiu să o fac acuma.” Fața și glasul lui Ben Hur se schimbară de sentimentul, ce se trezi într'insul. „Voiu face tot, ce mi-ai zis, — cel puțin tot, ce pôte face un om. M'am dedicat deja de mult rēsbunării. Nici o singură oră din cei din urmă cinci ani nu am trăit făr de gândul acesta. Eu nu mi-am dat odihnă. N'am luat parte în plăcerile tineretelor. Momirile Romei pe sama mea nu au existat. Am avut lipsă de Roma, pentru ca să mă cresc pe sama rēsbunării. Am cercetat pe instructorii și maiestrii ei cei mai renumiți, — nu pe ai retoricii și pe ai filosofiei, o pe sama acestora nu mi-a ajuns timpul! De arșile, de cari are lipsă luptaciul, mă doriau eu. Petreceam cu gladiatorii și învingătorii din circ: ei mi-au

fost învățatorii. Dresatorii de pe câmpul lui Marte m'au primit de învățcel și erau mândri de prestașunile mele în specialitatea lor. O șeicule, acuma sînt ostaș; înșe lucrurile, despre cari visez eu. pretind un duce de oște. Cu acest gând m'am alăturat la expedișia în contra Partilor. Dacă va fi trecut, atunci, de-mi va păzi Domnul viața și puterea,” — el își ridică pumnii strînși și zise cu iritare mare, — „atuncia voiu fi un inamic ieșit întru tôte din școla romană; atuncia Roma va trebui să-mi plătescă cu sânge roman nedreptăștile sale. Acesta e, șeicule, răspunsul meu.”

Ilderim îi puse un brașal sēu pe umăr, îl sărută și zise cu patimă: „Dumnezeul tēu dacă nu-ți va ajuta fiule al lui Hur, atuncia el nu mai trăesce. Primesce-o acēșta de la mine, — pe lăngă jurămînt, dacă așî vrei: poți să dispui prește mîna mea și prește bogășia ei, — prește omenii, cai, cămile și prește pustie, pentru ca să faci pregătirea. Îți jur! Dar acum ajungă. Mai înainte de ce ar înopșta, o să mă revești ori să auști despre mine.”

El se depărță repede și la căte va clipe după acestea era pe drum cătră cetate.

VI.

O invitare.

Epistola prinsă cuprindea o mulțime de puncte, cari aveaș mare însemnătate pentru Ben Hur. Ea cuprindea marturisirea lămurită, că trimișetoriul ei a fost complice în delăturarea familiei făcută cu intenție ucigașe; că el a primit o parte din averile confiscate și o poședea încă și acuma; că ivirea neașteptată a criminalului principal, — pe cum îi plăcea, să-l numescă, — o privia cu frică și ca o ameninșare; că era hotărît, să se asigure prin acșuni ulterioare pentru viitoriu, și de aceea era gata a face ori ce lucru, ce i-ar sfătui șotul lui diș Cesarea.

Acuma, după ce epistola ajunsese în mîna aceluia, care era propriul obiect al ei, epistola acēșta era atăt o mărturisire a crimei cât și un avis despre pericolul, ce ameninșta. De aceea Ben Hur, după ce Ilderim părășise

corșul, avu să se gîndescă despre multe lucruri, cari păreaș a pretinde acșune grabnică. Inimiciii lui erau mai istești și mai puternicii de cât ori cine altul în Orient. Dacă ei se temeaș de el, atuncia el avea încă și mai multe cuvinte de a se teme de ei. El își da tôte șilînța de a-și cumpēni starea, în care se gășia, înșe nu putea să o facă; șentimentele lui îl biruiaș eră și eră. El era în cât va îndreptățit a-și găși bucurie în credinșta, că mama-să și soră-sa încă trăiaș; și avea puțin de a face, că credinșta asta se întemeia numai pe o conclusie finală. Aceea, că esista ore cine, care putea să-l deslușescă despre locul, în care petreceaș, șperării lui celei ce fusese suspendată atâta vreme, îi înșemna tot atâta, cât apropiata lor descoperire. Adevērat că erau cumpēniri, cari purcedeaș singur numai din șentimentul lui; dar el cu tôte acestea se lăsa a fi stăpânit de acest șentiment și ajunsese la orba credinșta, că Dumnezeu în interesul lui se va pune la mijloc, și încrederea lui în Dumnezeu îi sfătua, că în casul acesta să fie numai un privitoriu liniștit.

(Va urma.)

Editor și redactor răspunșetor:
Dr Victor Szmigelski.

Escriere de concurs.

Prin acēșta se escrie cu terminul de 15 Septembrie concurs pentru ocuparea postului de învățator de la școla comunală din Orlat la al 4-lea post.

Emoluminte: a) 300 fl. v. a. șalar anual; b) 60 fl. relut de lemne; c) 50 fl. relut de cuartir; d) 20 fl. relut de grădină. Suma: 430 fl. platinși din aloșiuș comunal în rate lunare anticipative.

Doritorii de a ocupa acest post au să-și înainteze rugăriș la șubșcrișul, prin cari să dovedescă, că poșed perfect limba română în vorbire și scriere, apoș avēnd să formeze cu copiiș de școlă cor bisericesc, că sînt destoinicii în cântăriș și ritul bisericii gr. cat. Orlat, 29 August 1897.

Dion. P. Decoi
președintele sen. școl.

(26) 2-2

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote

Antoniou Novotny

în Timișóra-Fabrio

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouē, pe cum și la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea combinărilor de clopote întregi armonioșe, pe lăngă garanșta de mai mulți ani, provēdute cu ajustări de fer bătut, construite spre a le întorșe cu ușurinșta în ori-ce parte, îndată-ce clopotele sînt bătute de o lature, prin ceea-ce sînt mântuite de crepare.

Cu deosebire recomand

→ clopote patentate găurite ←

de mine inventate și mai de multe-ori premiate, cari au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminōșă de cât clopotele turnate după sistemul vechiu, așă, că un clopot patentat cu 300 kg. este egal în tonul unui clopot de 400 kg, făcut după sistemul vechiu.

Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătător, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu scaune de fer bătut. — ca și spre turnarea de tōce de metal. Clopote în greutate de 300 kg. și mai jos se află tot de una gata în magazin

La espoșitiunēa millenară în Budapeșta 1896 premiat cu medalia cea mare millenară.

(17) 3-?

Preș-curenturii ilustrate se trimit la cerere grătuit și franco.

